

rustu.bozkurt@dunya.com

RÜŞTÜ BOZKURT

Mikro reform piramidinin diğer üç köşesi

Dünya genelinde **“ekonomideki güç merkezi”** odak değiştiriyor. Ekonomide güç merkezi değişmesinin yönü ve hızı hakkında ayrıntılı bilgi, netleşmiş fikre sahip olmadan sağlıklı gelecek inşa edilmesi beklenmemeli. Reform önerilerini tasarlayanlar, güç merkezindeki odak-kaymasının yaratacağı yeni **“birikim sistemi”** ve **“rekabet ilişkilerini”** analiz ederlerse fırsatları en üst düzeyde değerlendirmek, tehlikeleri de en düşük maliyetle savuşturmak mümkün olabilir.

Mikro reformların “zihinde başlaması” gerektiğini, reform önerilerini geliştirirken bütünlüğü gözeten ve işlerliği etkin kılan “ölçülerin” gözden kaçırılmamasını “Mikro Reform Önerilerinde Piramidin İki Köşesi” başlığı ile Ekonomik Forum’un Nisan 2011 sayısında ele aldık. Bu yazıda, mikro reform piramidinin diğer üç köşesini, başlıca “eğilimleri”, geleceği tasarlamak için “dinamik envanter ihtiyacını” ve “eşdeğerlilik ilkesini” paylaşmak istiyoruz.

Eğilimleri, eğilimlerin olası fırsat ve tehlikelerini analiz etmeden herhangi bir reformun tasarlanması eksik olur. Diğer sosyoekonomik alanlarda olduğu gibi, mikro reform önerilerinin geliştirilmesinde de eğilim analizinden yola çıkılmalıdır ki, gerçekliğe yakın varsayımlar üretebilelim ve karar çerçevelerimizi oluşturan zihni modelimiz işlevsel olabilsin...

VARSAYIMLARLA DÜŞÜNÜRÜZ

Sanayi Devrimi aşaması aşılıp Bilgi Toplumu aşamasına geçildi. Bilgi Toplumu aşamasının gerektirdiği insan ve sermaye kaynakları bir önceki aşamadan ayrışıyor. Ayrıca insanlar arasında karşılıklı-bağımlılık ilişkileri de çözümleniyor ve yeniden örülme sürecinden geçiyor. Bilgi Toplumu kendi yaşam biçimi ve yaşam tarzını oluşturuyor. Bilgi Toplumu, enformasyon odaklı, küresel ve ağ kurumuna dayalı yeni bir toplumsal örgütlenme ekseninde gelişiyor. Yeni oluşumun “ihtiyaçlarını” gözeten reform önerilerini geliştirmek önem kazanıyor.

Dünya genelinde “ekonomideki güç merkezi” odak değiştiriyor. Ekonomide güç merkezi değişmesinin yönü ve hızı hakkında ayrıntılı bilgi, netleşmiş fikre sahip olmadan sağlıklı gelecek inşa edilmesi beklenmemeli. Reform önerilerini tasarlayanlar, güç merkezindeki odak-kay-

masının yaratacağı yeni “birikim sistemi” ve “rekabet ilişkilerini” analiz ederlerse fırsatları en üst düzeyde değerlendirmek, tehlikeleri de en düşük maliyetle savuşturmak mümkün olabilir.

Bilgi Toplumu aşamasının çok temel eğilimlerinden biri de refah arayan insanların göçleri ve kentlerin artan önemi. Kentleşme insanları yakınlaştırıyor ama aynı zamanda yarışmalarının hızını, yaygınlığını ve yoğunluğunu da artırıyor. Kentleşme, toplumun dayanağı olan aile yapısını yeniden biçimlendiriyor. Öğretim ve eğitim ihtiyaçlarını farklılaştırıyor; okulun, devletin, dini kurumların işlevlerini değiştiriyor. Dolayısıyla bir mikro reform önerisi, bu eğilimleri gözlemeden tasarlanırsa ciddi bir dayanaktan yoksun kalır.

Teknolojiye kolay erişebilirlik nedeniyle, nüfusu kabala ülkelerdeki ekonomik büyüme yeni bir olgu. Bu yeni olgunun rekabet gücü üzerindeki olası etkilerini zihinde netleştirmeyen bir mikro ekonomik reform önerisi tasarlanırsa fiziki sermaye, insan kaynağı ve teknoloji arasında uygun dengelerin kurulmasını zorlaştırır.

Tüketici değerleri, beklentileri ve davranışları değişiyor. Bilgi Toplumu aşamasında zengin ile yoksul arasındaki farklılık hem mekânsal, hem demografik anlamda artıyor. Öte yandan, orta sınıfın yeniden yükselişine tanıklık ediyoruz. Değişen tüketici ihtiyaçlarını, beklenti ve davranışlarını analiz etmeyen; yapı, işlev kültür bütünü nü gözetmeyen reform önerileri bizi yaratılmak istenen sonuca götürmez.

Rekabet bir önceki birikim sisteminin dayanağı olan “emek-sermaye ekseninden”, hızla “yaratıcı girişimcilik eksenine” kayıyor. Bu eksen kayması “inovasyon odaklı rekabet gücü yaratmayı” öne çıkarıyor. Dünyanın, yakın çevremizin ve ülkemizin inovasyon odaklı reka-

betteki konumunu analiz etmeyen bir reform önerisi sakat doğabilir. Genel olarak tüm teknolojilerde, özelinde bilişim teknolojilerindeki gelişmenin hızı ve yönü endüstrileri "sınırlı açıklıktan sınırsız açıklığa" taşıyor. Sınırsız açıklığın yaratacağı faktör koşulları, talep koşulları, karşılıklı-bağımlılık ilişkileri ve rakip stratejilerini değerlendirmeyen reform önerilerinin içini doldurmak mümkün olmayabilir.

Bir başka eğilim, rekabet yapısının artan biçimde ölçek ekonomisinin erişebilirliği ile küçük ölçek yapının esneklik ve hızının koordinasyonunu gerektiriyor. Gelecek, netleştirilmiş bilgi etkin koordinasyon ve girişimci enerjisinin odaklanması üzerine kurulacak. Önerilecek reformların yapı, işlev ve kültürü dikkate alınırsa başarılı olabilir.

BİLGİSİZ AKIL KURNAZLIĞA KAÇAR

Fırsat ve tehlikeleri yaratan başlıca eğilimlere değindikten sonra, şimdi "olanak ve kısıtlarımızı bilme" konusunu ele alabiliriz. Maddi ve kültürel zenginlik üretiminin üç temel kaynağı var: Fiziki sermaye, insan sermayesi ve teknoloji. Dengeyi bu temel zenginlik kaynakları arasında kurmak gerekiyor.

İlk adım, kaynaklar hakkında "net bilgi" sahibi olmayla ilgilidir. Kaynakları üretim sürecinde etkin kullanma için "etkin koordinasyon" ikinci adımı oluşturur ve üçüncü adım "odaklanma" gerektirir. Bilgi, koordinasyon ve odaklanma yeteneğimizi geliştirmeden hem kaynakları verimli kullanamaz, hem de sürdürülebilir üretimi güven altına alamayız. Bilim ve teknolojiye gelişmeler veri sağlamayı,

verileri enformasyona dönüştürmeyi ve bilgi üretmeyi çok hızlandırmıştır. İnternet ve diğer iletişim olanaklar saf bilgi üretimini kolaylaştırdığı gibi, bilgi paylaşımında yarattığı geniş olanaklar nedeniyle de bilgi üretiminin hızını artırıyor. Birçok düşünürün paylaştığı gibi enformasyon hızla parçalanıyor; ayrıntı uzmanlığı yaygınlaşıyor. Karar çevrelerini belirleme giderek zorlaşıyor. Bu nedenle eskisinden daha çok bilmemize karşın, daha az anlıyoruz. Bir yandan "bilgi gücüdür" gerçeği ağırlığını hissettirirken; öte yanda işe yarar bilgiye erişebilirlik için analitik yeteneği derinleştirme ihtiyacı alabildiğine artıyor. . .

Gerçekliğe yakın mikroekonomik reform tasarlayabilmek için, bilgi ve proje-odaklı araçlara hâkim olmak gerekiyor. Bu araçların ilki ve önemlisi de "dinamik bir envantere" sahip olmak. Eğer envanter yoksa, olanak ve kısıtlarımızla ilgili varsayımlarımız yerli yerine oturmaz, zihni modelimizin işlerliği olmaz. . .

EŞDEĞERLİLİK MODERNLEŞMENİN ÖZÜDÜR

Mikroekonomik reform tasarlamanın ilk köşesi "zihinsel hazırlık", ikincisi "ölçülerin konması", üçüncüsü "eğilimlerin kavranması", dördüncüsü "dinamik envantere sahip olma" ve beşincisi de "eşdeğerlilik ilkesini" içselleştirmedir. Her zaman olduğu gibi eşdeğerlilik üzerine söz söylerken Ray Huang'ın Çin Tarihi adlı eserini çeviren Attila Sönmez'in tanımlamasına başvururuz:

"...modernleşme, tarımsal ekonomideki geleneksel kurallara dayalı ticaret yerine, eşdeğerlilik ilkesine dayalı ticarete geçiştir. Malların modern ticaret konusu olabilmesi için, piyasanın çeşitli mal ve hizmetlerin değerini serbestçe belirlemesi gerekir. Öyle ki, alışveriş işlemlerinin her iki taraf için de verimli olabilmesi için, her an için her mal ve hizmetin diğer mal ve hizmetler karşısındaki değeri bilinsin. Yazar, bu ilkenin tarihsel çözümlemeyi çok ilerlettiği kanısında: Modern ticaret sisteminin işlemesi için mal ve hizmetlerin eşdeğerliliğinin yargı organlarınca, gerektiğinde zorla kabul ettirilmesi gerekir. Bu da arkasından sözleşmelerin herkes için bağlayıcılığı ilkesini getirir. Bu, sadece yasalar ve yargı sisteminin modernleşmesini değil, kanun önünde eşitlik ilkesini de beraberinde getirir. Vatandaşların kanun önünde eşitliği ilkesinin kabulü kaçınılmaz olarak bütün siyasal sistemi, devlet organlarının kuruluş ve işleyişini modernleştirir."

Buraya kadar özetle aktarılan analiz bizi şu soruyu sorma noktasına taşıyor: Mikro reform önerileri yaparken, zihinsel hazırlıkların yeterli, ölçülerin tutarlı, eğilim analizlerinin güçlü, bilgilerin sağlam ve ilkeler bağlamında duyarlı davranıyor muyuz? Yoksa işin bir yanından tutup, bütünlüğü gözetmeyen kolaycı önerilerin peşine mi takılıyor? Sorulara kendi iç dünyamızda verdiğimiz yanıt sorumluluk düzeyimizin de göstergesi oluyor. . .

Bilgi Toplumu aşamasının çok temel eğilimlerinden biri de refah arayan insanların göçleri ve kentlerin artan önemi. Kentleşme insanları yakınlaştırıyor ama aynı zamanda yarışmalarının hızını, yaygınlığını ve yoğunluğunu da artırıyor. Kentleşme, toplumun dayanağı olan aile yapısını yeniden biçimlendiriyor.